

Kunt u zichzelf kort voorstellen? Uw naam, geboortedatum en waar u bent opgegroeid.

Edouard Kneip. Ik ben geboren op 2 oktober 1925 in Kautenbach.

Kunt u uw ouders even voorstellen?

Mijn vader heette Jean-Pierre Kneip en mijn moeder heette Catherine Meres. Zij kwam uit Kiischpelt.

Kunt u in het kort uw broers en zussen voorstellen? Hoeveel had u er en de hoeveelste was u?

Ik had maar één zus die het Hotel Cardinal in Spa had.

Wat was uw ervaring met de viering van het eeuwfeest in 1939?

In die tijd schreven ze iedereen in het kanton Wiltz aan. Mijn vader, die burgermeester was, kreeg een brief dat er iets georganiseerd moest worden. Er werd vroeger toneel gespeeld op het grote plein in Wiltz. Dat was heel bekend. Daar vond de viering toen ook plaats. Dus wat moesten we doen? We hadden vier paarden. De postbode uit Kautenbach - zijn achternaam was Hatz - en ik en een van onze boerenknechten en een andere uit het dorp zaten met mooie kleren aan op deze paarden. Achter ons zaten ongeveer 8 vrouwen die door de gemeente waren voorzien van rood-wit-blauwe kleding. Toen we op het plein aankwamen, werd er geapplaudisseerd. Wij zagen er het mooiste uit van allemaal.

Hoe oud was u toen de Duitse Wehrmacht Luxemburg binnenviel op 10 mei 1940? Kunt u zich die dag herinneren?

Heel goed. De eerste troepen kwamen te paard. Er waren ongeveer 50 paarden. Daarna kwamen ze op motoren. De infanterie kwam later.

Wat veranderde er specifiek voor u en uw familie als gevolg van de Duitse bezetting? Dus in termen van school, Hitlerjugend?

Ik was nergens lid van. Ik ging niet in op de uitnodiging om bij de Hitlerjugend te komen. Op de lagere school leverde me dat ook geen problemen op. We zaten met z'n zessen in de klas, en ik was de enige die niet bij de Hitlerjugend zat. Een vriend van mij, de zoon van de stationschef van Kautenbach, moest lid worden. Ik niet.

Is er iets veranderd op school tijdens de Duitse bezetting?

Er veranderde niet veel op school, maar we hadden geen Franse les meer. Alleen nog maar Duitse les. Er werd geen woord Frans meer gesproken. Zelfs niet op de middelbare scholen.

Hoe was de voedselvoorziening? Had u altijd genoeg te eten?

Genoeg. We hadden een grote boerderij. We gaven zelfs wat aan de anderen. We konden het ons veroorloven omdat we een grote boerderij hadden. De hele boerderij was meer dan 100 hectare.

Heeft het ook geleid tot nieuwe wetten en regels?

We moesten salueren met de Hitlergroet. Ik hield mijn handen expres altijd in mijn broekzakken. Ik stak niet eens mijn hand op in de Hitlergroet. Maar dat was nooit een probleem.

Hoe was de stemming onder het volk tijdens de Duitse bezetting?

In Kautenbach was het vrij goed. We hadden maar één familie, die relatief arm was, waarvan één van de 4 zonen zich vrijwillig aanmeldde voor de Arbeidsdienst. En dat was bij de Organisation TODT. Hij

werkte altijd in Calais, waar ze de Engelsen probeerden tegen te houden. Hij was degene, die het meeste geld verdiende in Kautenbach.

Hoe was de stemming tijdens de bezetting?

Alleen bij degenen die voor de Duitsers waren was de stemming goed. Bij de anderen niet. Vooral het spoorwegpersoneel durfde niet veel, anders waren ze naar huis gestuurd. En er waren veel spoorwegmensen in Kautenbach, want de lijn Wiltz -- Troisvierges en die naar Ettelbrück liepen daar langs.

Op 30 augustus 1942 werd in Luxemburg de dienstplicht ingevoerd. Kunt u zich die dag nog herinneren?

Ja. Niemand ging direct het leger in. Eerst kwam de arbeidsdienst. Ik kwam bij de arbeidsdienst in 1942.

Maar u bent er nooit geweest toch?

Nee, ik ging nergens heen. Ik was toegewezen aan Rothenburg ob der Tauber. Dat weet ik nog. Ik ben er na de oorlog een keer geweest. Zolang ik mijn oproep niet had, was ik altijd bang dat iemand op me zou schieten. Er reden permanent Duitsers rond op motoren. Je was altijd een beetje bang. De meesten die werden opgeroepen voor arbeidsdienst, zijn erheen gegaan. Soms hadden ze acht dagen verlof en kwamen ze naar huis. En in die tijd zochten ze thuis werk, zodat ze niet bij de Wehrmacht hoefden. Die 8 dagen gebruikten ze om met hun ouders naar België te vertrekken. De meeste mensen hier uit de Ösling gingen bij Troisvierges de grens over naar België.

Hoe reageerde u toen u het bevel kreeg om in arbeidsdienst te gaan?

Mijn oom, die naast ons woonde, was hoofdingenieur in de staalfabriek. Hij kwam uit Dudelange. Hij was getrouwd met mijn peettante. Hij had problemen met zijn hart. Als hij vakantie had, kwamen ze altijd naar het huis daar. Hij zorgde er altijd voor dat ik iets te eten had toen ik ondergedoken zat.

Wist u meteen dat u zou onderduiken, of overwoog u om toch te gaan?

Nee, ik heb er nooit aan gedacht om me te melden.

Kun u zich de dag herinneren dat u onderdook?

Dat was op een vrijdag. Mijn oom, de ingenieur, was erbij. Hij zei dat ik daar naar binnen moest gaan. Het was een holle ruimte in een van de kamers boven. Daar binnen, kon ik gaan zitten. Ik kon ook liggen, maar ik kon er niet rechtop staan. De kamer was ongeveer 5 bij 5 meter. Er stond een oud bed in. De holle ruimte was misschien 70 centimeter. Ik kroop erin en deed het luik dicht. Je kon me niet horen. Met een hond hadden ze me gevonden. Maar die hadden ze niet.

Wat deed u de hele dag in de schuilplaats om de tijd te doden?

Ik heb erg veel gelezen. Mijn oom, die van alles voor me organiseerde, bracht me altijd boeken. Mijn ogen deden soms pijn van het lezen. Mijn oom ging dan naar de oogarts, hoewel hij zelf niets had, om pillen voor mij te halen.

Wie heeft u van eten voorzien?

De vrouw van mijn oom. Mijn peettante. En we hadden een dienstbode in huis. De huizen waren verbonden door gangen. s Avonds, als iedereen weg was, deed ze de ene kant op slot en kwam naar me toe om eten te brengen. Ik had een kleine lamp. Die gebruikte ik om te eten, maar ik kon er niet mee lezen. Ik moest overdag lezen.

Uw ouders werden gedeporteerd.....

Omdat ik ondergedoken was. Anders waren ze niet gedeporteerd. Degenen die niet in arbeidsdienst gingen, werden gedeporteerd.

Hoe voelde u zich dat uw ouders daardoor werden gedeporteerd?

Dat kunt u zich zeker wel voorstellen. Maar wat kon ik doen? Ik kon het niet veranderen. Het was een moeilijke tijd.

Kunt u ons vertellen hoe het was toen uw ouders werden gedeporteerd? Toen ze werden afgehaald?

Dat was erg moeilijk voor me. Ze werden opgehaald in een auto. Ze hadden hun koffers al gepakt. Ze wisten dat ze zouden komen. Ze werden met een militaire bus naar het station in Bonnevoie gebracht. Daar werden ze in de wagons gezet en afgevoerd. Niemand werd rechtstreeks naar Duitsland gebracht. Iedereen werd op de trein geladen. Vanuit Bonnevoie werden ze dan naar Duitsland gebracht. En ze wisten ook niet waarheen. Mijn ouders waren in Dierdorf-Wienau. Mijn vader was bij een boer om daar te helpen. Mijn vader was geen boer. Hij kon niet eens een paard mennen. Deze man was alleen, zijn vrouw was dood. Hij had een paard. Mijn vader hielp hem een beetje, maar ik weet niet hoe, ik was er niet bij. Mijn moeder en zus waren in een ander huis. In dezelfde plaats. Ze hielpen met koken en zo. Het district Dierdorf had geen kerk, dus iedereen moest naar Wienau om de dienst bij te wonen. Dat deden ze elke zondag. Mijn ouders gaven de pastoor mijn adres voor het geval hen iets zou overkomen. Ze zeiden dat ze niet wisten waar ik was. Ze konden dat niet zeggen. De priester moest mij informeren als er iets gebeurde met mijn ouders. Hij schreef mijn naam op, en toen de oorlog voorbij was, haalde ik de priester op en bracht hem naar Kautenbach. Daarna bracht ik hem weer naar huis.

Ik had groot geluk, anders zou ik hier niet meer zijn. We hadden een fabriek waar we bakstenen maakten voor de hoogovens. Mijn oom, die voor mij zorgde, was hoofdingenieur in Dudelange. Toen de directeur van Arbed stierf, zou hij zijn opvolger worden. Maar hij wilde niet omdat hij hartproblemen had. Dat was mijn geluk, want hij kwam met mijn peettante naar Kautenbach. Ze hadden zelf maar één zoon, die tandarts was. Ze hoefden voor niemand te zorgen. En mijn peettante, de zus van mijn vader, was thuis. Dus dat was goed voor mij. Ik had veel geluk.

Bij het voorgesprek heeft u ons verteld dat u na het verlaten van de schuilplaats naar de kerk ging.

Dat kwam door mijn peettante. Mijn oom was geen kerkganger. Mijn peettante vertelde me dat een misdienaar haar had verteld dat er de volgende dag een hoogmis zou zijn als dankbetuiging omdat we de Duitsers kwijt waren. Mijn oom zei dat hij me een oude revolver zou geven voor de veiligheid en dat ik deze dienst zou moeten bijwonen nadat die al begonnen was om op het eind op het orgel te spelen. Ik aarzelde even, maar ik wilde mijn oom niet tegenspreken. Toen ik bij de kerk kwam, stonden er al mensen op het pad voor de kerk omdat er binnen geen plaats meer was. Iedereen gaf me een schouderklopje omdat ze me kenden. Toen ik door het sleutelgat keek, zag ik dat de priester de zegen gaf tijdens de Tantum Ergo en op weg was naar het altaar. Dus ging ik snel naar binnen en meteen naar de galerij. De kerk was voller dan ooit. Ik ging dus direct bij het orgel zitten, en terwijl de priester vooraan bij het altaar knielde, speelde ik "D'Uelzecht". Het viel op dat slechts een fractie van de aanwezigen meezong, alle anderen moesten huilen. Bijna iedereen in de kerk huilde. Zoiets heb ik nog nooit in mijn leven gezien. Het was maar goed dat ik een goede stem had, ik kon me aardig staande houden. Daarna maakte ik me snel uit de voeten, want ik was bang dat er toch nog ergens een Duitser zat.

Hoe heeft u de Slag om de Ardennen ervaren na de eerste bevrijding?

Voor het offensief opereerde een dokter in het naburige huis, een café. Deze dokter sprak perfect Frans. Ik kon geen Engels, maar wel Frans. Deze dokter at samen met mij en ik kon een goed gesprek met hem voeren omdat we beiden Frans spraken. Toen het Rundstedt-offensief kwam, was het in alle hoeken raak. We gingen naar buiten en de dokter stond op de brug met een grote ambulance. Toen ik naar hem toe ging, kneep hij in mijn hand en zei: "Prenez la poudre d'escampette!" "Smeer em". Dat is een echte Franse uitdrukking. Ze gebruiken het in de Midi. En hij wees naar Nocher. Dus gingen we richting Nocher. We gingen door naar Grosbous en toen naar Luxemburg-stad. Daar logeerde ik bij mijn buurman Huberty, want zijn vrouw kwam uit de stad. Onze boerenknecht was daar ook met de paardenkarren. Hij had nog spullen van thuis ingeladen.

Hoe heeft u het moment van de definitieve bevrijding in 1945 ervaren?

Gelukkig. Overgelukkig. Als ik terugdenk aan die mooie dag .... Ik kwam terug met de fiets. Ik reed door de stad, naar Redange, via Grosbous en Heiderscheid naar beneden richting Dahl en Kautenbach.

Is er onderweg veel vernield?

Oh ja, heel veel. Vooral in Roullingen. Dat was vlak voor Bastogne. Alles rond Bastogne was kort en klein geslagen.

Hoe zou u uw geboorteplaats na de oorlog beschrijven? Hoe waren de materiële omstandigheden daar?

Na de oorlog deed de staat het volgende: iemand stuurde 30 arbeiders van de staalfabriek, Arbed, naar Kautenbach om de mensen te helpen hun daken te repareren. Alles was immers verwoest. Deze meneer Frising, of zoiets, bleef bij ons slapen. Er was veel werk in Kautenbach. Ik heb zelfs een foto van toen de Groothertogin hier was.

Hoe was de solidariteit onder de mensen tijdens de wederopbouw?

Goed. Zeer goed in Kautenbach.

Waar denkt u aan als u terugdenkt aan de oorlog vanuit het perspectief van nu?

Het is goed dat ik een goede nachtrust heb. Als ik niet goed slaap, spookt het hele verhaal door mijn hoofd. Ik heb te veel meegemaakt. Ik heb altijd geluk gehad. Anders zou ik hier niet meer zijn. Ik heb een te groot risico genomen.